

Hvordan skrive en retorisk analyse

Retorikk – kunsten å overbevise!

Når du skal skrive en retorisk analyse, er det noen viktige momenter som må være med. Tenk over hva teksten *egentlig* er ment til å gjøre. Hva vil forfatteren med teksten, hva er budskapet?

Appellformer

Når man vil overbevise en tilhører eller en leser, bruker man gjerne appellformer. I vår tale har vi tre forskjellige appellformer: etos, logos og patos. Å appellere betyr å henvende seg til eller å oppfordre. Etos er knyttet til avsenderen og den tilliten mottakeren har til vedkommende. Jo større tillit en har til avsenderen, jo sterke er **etos-appellen**. Den andre appellformen er knyttet til selve teksten og hvor saklig og fornuftig den virker. Jo mer saklig og fornuftig teksten virker, desto sterkere er **logos-appellen**. Den tredje appellformen er knyttet til mottakeren og hvilke følelser som settes i sving når vedkommende møter teksten. Jo sterkere følelser, jo sterke er **patos-appellen**.

Barack Obama er kjent for sine retoriske egenskaper

Etos – tillit

For at vi skal bli overbevist om noe må vi ha tillit og stole på den som overbeviser oss. Mottakeren vurderer – bevisst og ubevisst – avsenderens troverdighet. En person som uttaler seg om skolesystemet, vil ha større overbevisningskraft hvis han faktisk jobber eller er elev i skolen, enn hvis han ikke har noe med skolesystemet å gjøre. Etos er knyttet til avsenderen og hvilket forhold han eller hun klarer å etablere hos mottakeren. Gjennom en muntlig eller skriftlig tekst, kan avsenderens etos bli styrket eller svekket. Når vi vil overbevise om noe, er det mange elementer som kan ha betydning for troverdigheten:

- Yrkesstatus eller spesielle kvalifikasjoner som gjør personen godt egnet til å uttale seg om et emne
- Hvor godt forberedt personen er
- Vise velvilje overfor mottakeren
- Bruk av kroppsspråk
- Språkbruk

Det er viktig å huske at etos ikke er noe teksten *har*. Etos er knyttet til avsenderen, den som taler eller skriver teksten. Punktene over er med på å styrke senderens etos.

Logos – fornuft

Appellformen logos handler om å overbevise gjennom bruk av fornuftige argumenter. For at en mening, en påstand eller et synspunkt, skal appellere til mottakerens fornuft, må den underbygges av gode argumenter. Når en tekst har sterk logos-appell, bygger den på kunnskap og viser til eksempler. En tekst virker mer overbevisende når argumentene som brukes, kan undersøkes, altså er basert på fakta eller

andre opplysninger.

En tekst kan appellere til logos gjennom:

- Å bruke eksempler
- Å bruke saklig argumentasjon
- Å kjenne til viktige motargumenter
- Å vise til troverdige kilder
- Bruk av fagord
- Et godt skriftlig språk

Patos – følelser

Den som klarer å vekke engasjement eller følelser hos mottakeren – eller appellerer til patos – lykkes ofte bedre med å nå fram med budskapet sitt. Bruk av ulike språklige virkemidler kan vekke følelser slik at mottakeren blir interessert, forstår bedre eller til og med får lyst til å handle på bestemte måter. Når du skal overbevise noen om noe, kan det være klokt å forsøke å vekke engasjement. Du kan for eksempel:

- Si noe om egne følelser
- Beskrive en følelsesladd situasjon
- Knytte innholdet i teksten opp til egne opplevelser eller til felles opplevelser
- Bruke gjentakelser, kontraster, språklige bilder og andre **språklige virkemidler**
- Henvise deg til fellesskapsfølelsen og bruke pronomene vi, dere, oss
- Ved bruk av retoriske spørsmål henviser du deg til fellesskapet

Trump bruker ofte patos i hans taler

Når du skal analysere en tekst eller en tale, vil du mest sannsynlig finne eksempler på alle disse appellformene. Det må med i analysen!

Kairos – tidspunktet

Hva er den retoriske situasjonen? Er det et innlegg i en pågående samfunnsdebatt? Er tidspunktet bra eller dårlig?

Argumentasjon

I retoriske tekster prøver forfatteren å få fram et poeng – og gjerne få deg over på samme side. Språkets funksjon er en sentral del av dette:

Språkets funksjoner

Hvilke **språklige virkemidler** bruker forfatteren i teksten, og viktigst av alt *hvorfor* (retoriske spørsmål, ironi, overdrivelse, underdrivelse...)? Blir noen ord gjentatt? Er teksten **informativ** (inneholder saklige opplysninger om et emne), **ekspressiv** (forteller først og fremst om senders holdninger til et emne: jeg liker bananer) eller **appellativ** (teksten henvender seg til deg og prøver å påvirke mottakeren: du og dere er vanlig i appellative tekster). De fleste tekster inneholder flere enn én av disse språktypene.

Direkte eller indirekte argumentasjon

Når forfatterens hovedsyn kommer klart fram, er det brukt direkte argumentasjon. Eksempel: *forby hele greia, russetiden er idiotisk, jeg mener russetiden burde avskaffes.*

Når forfatterens hovedsyn ikke kommer klart fram, sier vi at det er brukt indirekte argumentasjon. Man gir da ofte paralleller til før og nå, og viser til at ting var bedre før – men sier det så klart ikke direkte.

Eksempel: *Russetiden har utartet totalt i løpet av et tiår. Før var den faktisk et morsomt innslag om våren, med ungdommer som hadde kjepp, ropte sjikkelagge og laget russetog. Nå er russetiden blitt big business, drevet frem av kyniske profitører og preget av et maktovergripende hierarki.* Her forstår vi at forfatteren ikke liker russetiden men sier det ikke direkte.

Hva synes du om teksten? Hvordan får forfatteren fram budskapet? Hva synes du selv om saken forfatteren belyser? Diskutér og begrunn.

Kildeliste.

Se også et **eksempel på retorikken til Donald Trump**. Framstår han som troverdig?

Under følger ti tips til hvordan du kan sette opp din retoriske analyse:

1. Hvem er forfatter, hva slags tekst er dette og hva er tekstens hovedtema
2. Kommenter tekstens kairos
3. Hvem er målgruppa
4. Hvem er avsender. Diskuter forfatterens etos
5. Hvilke språkfunksjoner er dominerende
6. Diskuter etos, patos og logos
7. Diskuter og vis til språklige virkemidler. Hva slags funksjon har disse
8. Direkte eller indirekte argumentasjon?
9. Er det noe som ikke er med i teksten? Noe som ikke trengte å være med i teksten? Kunne noe vært bedre?
10. Kommer forfatterens hovedsyn klart fram? Hva er din mening? Begrunn svaret